

Lieksanjoki kulkureittinä, asuin- ja elinympäristönä. Savotta- ja uittoperinne. Lieksanjoen valuma-alue.

Marjaliisa Puittinen & Arto Turpeinen

Tehtävät perustuvat pääosin Metsähallituksen julkaisuihin ja niiden käyttöoikeus on saatu opetustarkoituksiin. Suurin osa materiaaleista on tuotettu metsähallituksen 'Historiasta virtaa Lieksanjoen luontomatkailuun' hankkeessa.

Opiskelukokonaisuuden lyhyt kuvaus

Oppilas tutustuu Lieksanjoen vaikutukseen ja merkitykseen ihmisten elämään historian eri vaiheissa. Suuren vesiväylän vaikutus asuin- ja elinympäristönä, kauppa- ja kulkureittinä, idän ja lännen kulttuuriperinnön välittäjänä, leivän antajana, on hyvin merkityksellinen.

Kohderyhmä

3-6 luokat, 7-9 luokat. Opettaja määrittelee oppisisältöjen laajuudet

Ryhmän koko

15-25 oppilasta

Aikataulu

Opettajalla on lähde- ja tehtäväaineiston pohjalta mahdollisuus määritellä opetuspaketin kesto hyvinkin vapaasti. Osa tehtävistä kannattaa tehdä ennakkotehtävinä ennen retken/leirikoulun toteuttamista, osa soveltunee syventäviksi tehtäviksi jälkikäteen.

Materiaalit, välineet ja varusteet

Tarvittavasta materiaalista on maininta kunkin tehtäväosion yhteydessä.

A) Alakoulu

Opiskelukokonaisuuden tavoitteet

Oppilas saa käsityksen Lieksanjoen merkityksestä paikkakunnan ihmisille. Hän tutustuu lieksalaiseen erämaaluontoon ja saa valmiuksia liikkua ja toimia erämaaolosuhteissa. Hän osaa hyödyntää eri lähteitä tutkimustehtävissään. Oppilas saa miellyttäviä elämyksiä luonnossa liikkumisesta.

Pedagoginen tausta

Teoreettinen lähdeaineisto on melko laaja, joten osa tehtävistä on väistämättä kirjallisia, mutta pyrkimyksenä on mahdollistaa oppiminen myös tekemisen, näkemisen ja kokemisen kautta. Tavoitteena on elämyksellinen oppiminen.

OPS-kytkennät

Kokonaisuus liittyy mm. seuraaviin aihekokonaisuuksiin: Ihmisenä kasvaminen: Toimiminen ryhmän ja yhteisön jäsenenä, Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys: Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja ymmärtää oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta, Viestintä- ja mediataito: osallistuva, vuorovaikutuksellinen ja yhteisöllinen viestintä, Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys: Oppilas tutustuu eri toimijoihin yhteiskunnassa, Vastuu ympäristön hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta: Toimiminen ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta, Ihminen ja teknologia: Teknologian merkitys arkielämässä.

Oppiaineiden tavoitteita:

Ympäristö- ja luonnontieto (1-4): Tutkiva ja ongelmakeskeinen lähestymistapa, jossa lähtökohtana oppilaan ympäristöön liittyvät asiat sekä oppilaan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset. Kokemuksellinen ja elämyksellinen opetus.

Biologia ja maantieto (5-6): Myönteiset elämykset ja kokemukset ja ympäristön havainnointi. Oppilas ymmärtää luonnon ja ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja niiden vuorovaikutusta.

Fysiikka ja kemia (5-6): Havaintoja ja fysiikan ja kemian peruskäsitteitä sovelletaan arkielämän tilanteisiin.

Historia (5-6): Oppilas tunnistaa muutoksia oman kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia. Oman kotiseudun historian tutkiminen.

Opiskelukokonaisuuden rakenne ja opetuksen eteneminen

1. Aiheeseen virittäytyminen

Lähtötasotesti ennen opiskelukokonaisuuden alkua, kymmenen kysymystä, aikaa tunti.

Maantiedon opetus, hydrologinen kierto, selkiyttää oppilaille, miten vettä riittää virtaamaan jatkuvasti Lieksanjokea pitkin. Maan kohoaminen, jääkausi, harjujen synty, valuma-alue ja vedenjakaja- käsitteet. Kaksi-kolme tuntia

Lieksanjoen historiaa. Lieksanjoen merkitys ihmisille ennen ja nyt. Kaksi tuntia

Matematiikan ja fysiikan opetus. Virtaama, kitka, vesivoima. Kaksi oppituntia.

Näihin aiheisiin voi käyttää muun muassa oheista monistettavaa materiaalia.

2. Tiedonhankinta

Ruunaan luontotalon filmi ja näyttely. Näyttelyyn on mahdollista saada opastus. Opastuksen jälkeen voidaan etsiä vastaukset näyttelytauluista Ruunaan luontotalon kysymyksiin. Opettaja voi halutessaan rajata kysymykset haluamaansa aiheeseen. Laajuudesta riippuen aikaa tarvitaan kaksi-kolme tuntia.

Koskenlaskuretki, jossa havainnoidaan opittuja asioita luonnollisessa ympäristössään. Veden virtausnopeustehtävä voidaan suorittaa esimerkiksi koskenlaskuyrittäjän taukopaikalla. Mikäli mahdollista, materiaalin saannista riippuen, taukopaikalla voisi olla toiminnallisena osuutena esimerkiksi kaarnaveneiden vuoleminen ja uittaminen.

3. Koonta retken jälkeen, arviointi

Lähtötasotestiä voi käyttää uudelleen koontavaiheessa opitun mittaamisessa. Lisämateriaalina on esimerkiksi Taavi-tukkimiehentäi-peli, joka soveltuu varsin hyvin sekä pienille että isoille oppilaille. Lisämateriaalina taustatiedoksi on opettajalle myös Seppo Turusen laatima kirjoitus Voimaa Lieksanjoesta. Ainekirjoitusaiheena voi käyttää esimerkiksi savotta- ja tukkilaisperinnetietoutta tai torpparien elämään liittyviä tietoja. Seikkailukertomuksiakin syntyyneen nähdyn ja koetun perusteella.

4. Lisätiedot

Lisätietoja saa runsaasti liitteessä olevasta lähdeluettelosta ja nettisivuilta, esimerkiksi Luontoon.fi: RUUNAA KOULULAISILLE.

B) Yläkoulu ja lukio

Opiskelukokonaisuuden kuvaus

Ruunaan alue muodostaa erinomaisen oppimisympäristön paikallishistoriaan ja omaan kotiseutuun tutustumisessa. Myös monet historialliset muutosprosessit ja tapahtumat tulevat hyvin esille paikallishistorian kautta. Omien juurien ja kotiseudun tunteminen vahvistavat myös oppilaan omaa identiteettiä.

Tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena vuosiluokilla 7-9 on syventää oppilaan käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta.

OPS-kytkennät

Aihekokonaisuuksista erityisesti kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta sekä aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys liittyvät opiskelukokonaisuuteen.

7.vuosiluokan oppisisältöihin kuuluu perehtyä elämään 1800-luvun Suomessa. Tämän voi toteuttaa myös paikallishistoriaan tutustumalla. Teollistuminen ja sen vaikutukset ihmisten elämään kuuluvat 7. vuosiluokan oppisisältöihin. Tähän liittyy kiinteästi metsänkäytön muuttuminen, uitto- ja tukkilaisperinne. Ruunaan alue ja Pielisen museo muodostavat yhdessä hyvän oppimisympäristön aiheeseen perehtymisessä. 8-luokan sisällöistä

erityisesti elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutus ihmisten elämään tulevat hyvin esille paikallishistorian kautta samoin metsien ja kovan työn merkitys suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa.

Lukion kursseista kurssi 1 teemana on ihmisen suhde ympäristöön, ihmisen ja luonnon suhde osana kestävästä kehityksestä sekä miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä. Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja tarkastellaan esihistoriasta nykyaikaan kursseilla hi5 ja hi4.

Pedagoginen tausta

Suuri osa alueen historiaan liittyvää lähdeaineistoa on kirjallista materiaalia, jota voi hyödyntää eri tavoin eri-ikäisten oppijoiden kanssa. Tavoitteena on elämyksellinen ja tutkiva oppiminen. Ruunaan alueella on liikuttu ja oleskeltu jo kivikaudella. Lieksanjoen reitti on ollut jo tuolloin merkittävä kulkutie ja alueella on harjoitettu metsästystä, kalastusta ja keräilyä. Kivikautta seuraa pitkä huonosti tunnettu ajanjakso. Historiallisen ajan löydökset painottuvat viime vuosisadoille ja liittyvät alueen metsävarojen hyödyntämiseen ja liikkumiseen.

RUUNAN ALUEEN HISTORIAAN LIITTYVIÄ TEHTÄVIÄ

Pielisen museon tehtäviä löytyy sivuilta www.lieksa.fi/museo

Pielisen museon opetussivusto Aikaovi

- elämää kivikaudella
- elatuksen hankinta
- metsästys ja kalastus
- tarinoita, muistoja uitolta, uittoa Aittokoskella

Aineistoihin liittyy valmiita tehtäviä, joita voi käyttää joko ennakkotehtävinä tai kertaavina tehtävinä esimerkiksi museo- tai Ruunaa- vierailun jälkeen. Valmiiden tehtävien lisäksi aineisto voi toimia taustatietona elämäntarinoiden kirjoittamisessa.

Pielisen museon mobiilipeli savottalais-Jussin tarina, käytössä 14 matkapuhelinta (käytössä 15.5.-15.9. välisenä aikana)

Tehtävärata savottarantaan, aineistona museon rakennukset ja esineet

Tutkielmien lähteenä museon kirjalliset, painamattomat lähteet esim. Ilmari Karvosen käsikirjoitukset, uittoyhdistyksen toimintakertomukset, valokuvat, rakennusinventointilomakkeet